

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. Bryant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин переліком поштою, а в котрий оголошувач хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить посылати гроші лише на г. зав. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Боротьба за свободу

Роберт Р. Петерсон, підсекретар війни, сказав при нагоді закінчення шкільного року в „Юніон Каледж“ в Скенектеді, Нью Йорк, кілька слів вічної правди, які заслуговують на увагу всіх людей, всіх класів і всіх народів. Очевидно, говорити мусів про теперішню війну, та замість банальних річей, якими звичайно бесідники в воєнні часи наповняють вуха слухачів, він поробив помічання, які можуть послужити провідними думками для людей не тільки вчас війни, але по всі часи.

Говорив він про свободу, що, як звісно, тепер так часто згадується з одного боку, а так часто перемовчується з другого. Згадується одними як висока й вічна цінність людини, без якої життя нічого не вартує. Перемовчується другими, аби навіть її іменем не нагадувати людям на цю цінність. Говорив Петерсон:

„Свободу добувають одиниці, що знають її справжню цінність для людської душі... Ті люди, які йдуть через життя, пробуючи уникнути свого уділу в боротьбі за її заховання, мусять остаточно втратити властиву субстанцію самого життя“.

Він вказував своїм слухачам на два десятиліття цього століття, на друге й третє десятиліття, коли то так багато людей забуло або не хотіло признати, свого обовязку боротися за свободу. Наслідком цього є ця війна, в котрій людство грозить, що воно стратить всю свою свободу. Подібна небезпека грозить і тепер. Є між нами багато нещасливців, які хотіли би пересунути тягар боротьби за вигнання війни на плечі самих тільки воєнок. Ці люди забувають, що як довго йде боротьба, так довго кождатимуть боротися всі, на чий бік вони стоять.

Це саме відноситься й до держав, говорив бесідник. Себто, і державі треба пам'ятати, що вона мусить боротися за свободу, бо інакше й вона програє колись свою свободу або буде поставлена перед konieczністю вести за нею завзяту війну на життя й смерть.

Ці слова цього визначного федерального урядника можна доповнити невисказаними думками, що їх можна вчитати між стрічками іншого високого урядника, а саме секретаря скарбу Моргентава. Підчас своєї промови на відкритті теперішньої ньюйорської кампанії за п'яту воєнну позичку, він остерігав перед уданою німецькою здачою. Мовляв, німці побачивши свою певну програму, певно будуть пробувати вдавати здачу, аби заховати свої сили для третьої світової війни. Моргентав дав до зрозуміння, що Альянти розуміють цю небезпеку та всі сили доложать, аби до цього не допустити. Цим він дав між стрічками натяк усім тим, що люблять боротьбу за свободу відкладати до якоїсь далекої майбутньої події. В данову випадку до третьої світової війни. Отже цієї події, принаймні за їх життя, може й не буде. Боротьбу треба вести тепер, бо занедбавши її тепер, можна її втратити раз навсе.

За гарантію основних свобод

Прийшов час, коли треба ти по війні міжнародне об'єднання. Злученим державам висказати точно й ясно про той новий порядок, що має прийти в світі по перемозі Альянтів. Надходить час, коли американському урядові треба буде сказати про новий порядок у світі, що він повинен мати в основі ось ті ідеали, які положені в основу американської форми правління.

Ось такі важні слова сказав Сомнер Велес, бувший підсекретар стейту, що ще не так давно тому відіграв велику роль у департаменті стейту, а в тому і в надаванні напряму нашій міжнародній політиці. Тепер заговорив на вище згадану тему з нагоди закінчення шкільного року в Лафаєт Каледж, де його пошановано наданням почесного докторату з науки права.

Велес вийшов з того, що тепер у цілому світі багато говориться про Злучені Держави Світу, про різні федерації й т. п. Та, каже Велес, якби ми не створили міжнародні об'єднання чи спілки, то в першу чергу треба подбати, щоб загарантувати усім народам, що входять у такі спілки, певні людські свободи, яких ні ніхто не може відібрати. Ось ті основні свободи це ті, що їх визнаємо на американській півулі. Вони, каже Велес, повинні бути поширені всюди, на всі народи. Ось таке домагання повинен вивдигнути уряд Злучених Держав і Велес переконаний, що так станеться, та що наш уряд у відповідній часі це проголосить.

Велес іде ще далі. Він хоче, щоб отсі домагання щодо поширення американських свобод були вивдигнені усею Америкою, цілим Новим Світом, як ти мови про світове замирення, на якій Старий Світ не має Брак таких гарантій буде пов'язаний з тим, що ми маємо творити по війні міжнародне об'єднання. Велес переконаний, що світовий мир удасться вдержати тільки тоді, коли це станеться та коли основні людські свободи будуть загарантовані усім народам. І тому, каже він, до міжнародної спілки повинні належати по війні тільки ті держави, що можуть доказати, що горожанам дійсно признаються ось ті основні свободи, на яких спочиває демократія. Бо, каже Велес, коли людям у цілому світі загарантується свободу релігії, свободу слова, свободу преси і свободу інформації, то тоді відложимо в далечинь небезпеку повторення ось того нещастя, що його тепер людство переживає. А це вже було великанським осягом, каже Велес, та осгнути це зможемо тільки тоді, як цього будуть домагатись усі уряди держав Нового Світу.

Велес ще зазначив, що нині Злучені Держави є найбільшою потугою у цілому світі. Американські воєнки б'ються хоробро на всіх кінцях світу і прищипують перемогу. Та, каже далі Велес, він гордиться тим, що його край величається не тільки своїми матеріальними багатствами і своєю великою військовою силою, але що величається у першу чергу своєю моральною величиною, яку то Злучені Держави, завжди давали відчувати в великих і критичних світових моментах. Думаємо, що ті слова Велеса повитає радо кождна свободолюбна людина в світі. Повитає їх кожний правдивий демократ, що добре знає, що без гарантій основних свобод народам у світі — не може бути миру, а без миру — не може бути демократії.

ПРОЄКТ ПРАВИЛ ТРАНСКРИПЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ СЛІВ ПО УКРАЇНСЬКИ

(Докладніше)

Голосівки.

Англійські шестівки не представляють для української транскрипції великої труднощі. Розмірно багато трудніша справа транскрипції англійських голосівок. Виходить не вразі природи англійської мови, яка в своїм стремління до коротких слів створила багато більше голосівок, ніж українська. Не маючи багатьох голосівокових звуків, які має англійська мова, українська мова зовсім природно не має для них і відповідних знаків. Через те при транскрипції її знову прийдеться шукати подібних знаків. Тому ми й беремо тут один голосівоковий звук англійської мови за другим, і за порядком подаємо свою думку про його транскрипцію.

Передусім, усюди там, де ми чуємо звук „a“ і де він по англійськи пишеться через „a“ („a“), там ми теж будемо писати по українськи „a“, хоча б це „a“ було значно відмінне від українського „a“. Тому будемо писати „a“ при транскрипції таких слів, як: artistic, cartoon; як також слів: art, cart, alms, father.

Трудність немалу справить нам транскрипція такого „a“, що в одних околицях вимовляється шось як звук „a“, а в інших як звук „e“, отже таких слів, як: ask, glass, past, bas-

царями найміцніший... І тут споминалися віщування війни старими людьми. Коли поважні вже в літах селяни спокійно ждали тої війни як неминучої біди — мольдою ремствувала: — Ми їй повоюємо!... — казали похмуро. — І дітям своїм закажуть...

Старші успокоювали молодиків: — Гріх так казати. Адже начальство від Бога поставлене. А цар — помазанник Божий. Чули, як піп у церкві каже, що на небі Бог, а цар на землі... — Лихий його мавав, а не Бог, — огризалися молодики. — Не мав би Бог другої роботи, лише царів мазати, а вони війни провадили. Чиж Богу приємне вбивство людей? Тож в святих заповідях стоїть: не вбивай... Вам можна говорити, на війну ви не підете. Та, зрештою, не так ті царі, як царянта. І Бога тут вмівувати немає.

Там дізнається. Не маємо часу балакати... Селяни сходилися по кількох, невдоволено нарікаючи на пізну пору: — Лихо їх забрало з тими сходами... Чоловік мав би відпочити, то йди, вистояй там... Все шось нове вдумують. Чи підемо, куме? — питається сусід.

— А вже ж не що... Балакаючи дядьки поспішали до волосного майдану. Там вже було повно людей. Сходилися чоловіки, жінки, й підростки, цікаві вдивитись так пізньої сходи. Вештався поміж селянами піп, прислухуючись розмова. Як тільки селяни завважували попа — голосна розмова врывалася. Піп підходив і з неукритою радістю проголошував: — Значит, братки, воевать будем! Пойдем біть немцев!... І ждав, який вплив окажуть його слова. Селяни пошепки передавали один другому: — Чуєш, куме, війна... — Еге-ж, еге... Війна, бодай її трясця...

ket, laugh, after, bath, path, aunt, dance, France. Навіть англійські вчені мають немалу трудність вимовити цей звук так, аби не робити з одного боку вражіння вульгарності, а з другого боку афектації. Зоглядаючи на те, що в вимові таких все таки чути звук „e“, порадо було би транскрибувати його й по українськи через „e“.

У Злучених Державах чується вимову звуку „a“ в багатьох словах, де пишеться „o“: hot, bog, cod, stolid, begot. В Англії в тих словах усе ще чується звук „o“. При українській транскрипції в Злучених Державах природно являється тенденція писати тут „a“.

Очевидно в усіх тих випадках, де по англійськи пишеться „a“, але читається все й усюди звук „e“, там уже й ми будемо писати „e“, хочби це українське „e“ зовсім було інше від англійського „e“. Ми будемо писати „e“ і для означення того „e“, що більше подібне до нашого „e“, як у словах: met, very, set, jet, і для означення того звука „e“, що вимовляється через натиснення коріння язика, шось на лад бойківської вимови „и“ в слові: „бики“ (у словах: bat, cap, lack, stand). Через те в українській транскрипції не буде різниці між словом „man“ (чоловік) і „men“ (чоловіки). Природно, ми й тут не розглядаємося, як цей англійський звук пишеться, а пишемо усюди „e“, де його чуємо, якби ми не писали (наприклад: ten, wealth, said, says, leopard, heifer, bury). Напишемо його теж при транскрипції тих усіх слів, де чується шось інше, питоме англійське „e“, що дещо скидається на німецьке „o-умлаут“: bear, learn, fern, urn, girl, return, concern.

Де чуємо в англійським слові звук „i“, там будемо писати по українськи букву „i“, без огляду як цей звук написано по англійськи. Отже напишемо по українськи „i“ при переписуванні таких слів: marine, lean, piece, seen, scene, Caesar, Peter, people, fear, belief, receipt, athlete, regent, Socrates.

Де в англійським слові чуємо шось в роді українського „и“, там ми й напишемо букву „и“, без огляду як цей звук пишеться по англійськи: bit, bid, fill, sit, big, sinned, busy, hymn, build, spirit, delirious, mistit.

„O“ порадо писати в транскрипції англійських слів усюди там, де його чується в англійським слові, без огляду який цей звук „o“. А й в англійській мові прийняті три довге „o“ в словах: boat, door, note, „o“.

Всі порядки основані на тому, що це одне з правил транскрибується так по українськи: коротке, як у словах: potatoe, hero, sharp; і змінене, як у словах: north, Paul, awl, call, brought, caught, lost, off, cloth, moss.

Не знає теж українська мова, як відрізати довге „y“ від короткого „y“, як це робить англійська мова між довгим „y“ в словах: rule, blue, pool, mood, balloon, soup, detour, та коротким „y“ в словах: push, pull, put, could, hood, manhood, issue. В усіх таких випадках ми напишемо „y“, а різницю між довгим і коротким звуком ігноруємо.

Українському ухови тяжко рішити, який воно звук чуте в таких словах, як: but, cud, buzz, fund, gunned, insult, rough. Одні кажуть, що чується звук „a“, інші, що „o“. Відай порадо би було писати „a“. Не будемо теж робити при транскрипції різниці між довгим „oo“, як в словах: cute, dew, few, feud, suit, lure, mutual, tube, Tuesday; та коротким „oo“ у словах: curator, du-

ration, mulatto, superior. Напишемо усюди „oo“.

Будемо теж писати українськи дво-звуків знаки, де ми їх чуємо: „ай“ у словах: kaiser, rite, aisle, cry, die, dye, slight; „ой“ у словах: noise, hoist, boy, toy; „аї“ у словах: sauerkraut, now, bough, though; „ей“ у словах: bay, bail, veil, gate, great, taste, savior, danger, magnate.

Вимки — писати за буквами.

Проти тих правил, що назагал вадуть досить консеквентно за правилами писати за звуками, прийняло в українській писаній мові багато випадків писати за англійськими буквами, без огляду на те, як вони вимовляються. Найбільше відомим приміром може послужити ім'я столиці Злучених Держав. Кожний, що чує, як його вимовляють американці, певно знає, що по вступному „до“ вони вимовляють звук, що різнучо нагадує „o“. З тої причини й були в нас заховані писати Вашингтон. Означив, як знаємо, цей спосіб транскрипції його імення, можна сказати, в українській писаній не вдержався. Назагал українці пишуть по-всьому „a“ вимовляючи проти правил „o“.

Проти тих правил, що назагал вадуть досить консеквентно за правилами писати за звуками, прийняло в українській писаній мові багато випадків писати за англійськими буквами, без огляду на те, як вони вимовляються. Найбільше відомим приміром може послужити ім'я столиці Злучених Держав. Кожний, що чує, як його вимовляють американці, певно знає, що по вступному „до“ вони вимовляють звук, що різнучо нагадує „o“. З тої причини й були в нас заховані писати Вашингтон. Означив, як знаємо, цей спосіб транскрипції його імення, можна сказати, в українській писаній не вдержався. Назагал українці пишуть по-всьому „a“ вимовляючи проти правил „o“.

Зрештою, ми не пересудуємо ні

ми бажали почути, як бажали почути й думки тих, що з нами голяться. Бож тільки повним висказанням своїх олій всім нами, що з тою справою маємо до діла, зможе дійти нарешті до затвердження якогось одного способу писання англійських слів по українськи та покінчити за соромною розбіжністю з цій розмірно простій справі.

ДОБРИ ПОСТУПИ АЛІЯНТІВ У ПІВНІЧНІЙ БУРМІ.

КЕНДІ (Сейлон) — Китайські й британські війська продерлися крізь зовнішні оборони Могону й біються вже з японцями на вулицях цієї головної японської бази в північній Бурмі. Вони захопили від ворога великі магазини воєнних припасів.

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені. В КИГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ У двох частинах (Перший том трилогії „Огнем і Кровю“ 2)

Село О... у Східній Україні неминуче зло, з яким годі боналежало до тих благодатних ротися. „Казет“ селяни не озакутин російської імперії, де тяжка рука начальства рідко давала себе відчувати. Положене далеко від міста і залізної дороги село жило спокійним, патріархальним життям. Все начальство складалося з своїх же селян, навіть поліційний урядник; а вже жди само, як то буває у селі — той сват, той брат, а той знов по службі товариш — тож і кривди від начальства селяни не бачили. Поміщик, як на диво, був дуже людський й совісний і поміж ним і селянами царювали обопільна пошана і довіря. Незгоду в громадському житті вносив часами піп-москаль, але селяни не звертали уваги на його заходи; коли і терпіли присутність попа, то лиш як

— Може то неправда, мало що люди вдумують — сумнівався третій. — Холера їх напалаб, отих головачів! — закликав якийсь молодик у гурті. — Тихо, піп суне — пошепки перестерігав інші. Піп мовчки протискався у гурт, а за ним летіли сердиті похмурі погляди соток очей... Вийшло нарешті до громади й волостне начальство. Старшина дрозжачим, непевним голосом заповів прочитання маніфесту. Писар почав читати: — Божою Милістю, Ми, Микола І, імператор і самодержець всеросійський, цар польський і великий князь фінляндський і прочая, і прочая, і прочая... Але вмишався тут піп: — Зняти шапки, що за безобразіе! — гостро викрикнув він. — Господи урядник! — звернувся до поліція, — ето ваша обязанность следить, чтобы імени государя-императора отдавалось должное почтение! Что же ви?!... — Правда, вибачте, батюшка, — якось неродо сказав поліцій. — Прошу громаду зняти шапки...

Зібрані послушно вивповніли жадання й читання продовжувалось: — Божою Милістю... оголошуєм всім нашим вірогідним. — Що оголошував цар нещасним тим вірогідним — селяни до ладу не розуміли. Писалося у маніфесті про братів-сербів і напастливу Австрію і такі інші, для селян цілковито байдужі річі. На останку писар прочитав те, що розвіяло мов дим селянську байдужність — проголошення загальної мобілізації. В мозках селян заворушилися некучі думки, що ось, починається війна і треба зівстати не зібраний хліб й іти до „воїнського присутствія“, звідкіль їх пішлють вбивати таких же самих, відорваних силою від родин і праці, селян і робітників, лиш що з другого боку дурної межі, званої кордоном. Громада заворушилась... Коли старші віком невідомо повторювали розповсюджені байки про оборону віри православної, престолу, батьківщини та боговдовства війни — мольдою прокидала потиуху тих, що війну вдумують і свого „білого, православною царя“ (Дальше буде).

— Може то неправда, мало що люди вдумують — сумнівався третій. — Холера їх напалаб, отих головачів! — закликав якийсь молодик у гурті. — Тихо, піп суне — пошепки перестерігав інші. Піп мовчки протискався у гурт, а за ним летіли сердиті похмурі погляди соток очей... Вийшло нарешті до громади й волостне начальство. Старшина дрозжачим, непевним голосом заповів прочитання маніфесту. Писар почав читати: — Божою Милістю, Ми, Микола І, імператор і самодержець всеросійський, цар польський і великий князь фінляндський і прочая, і прочая, і прочая... Але вмишався тут піп: — Зняти шапки, що за безобразіе! — гостро викрикнув він. — Господи урядник! — звернувся до поліція, — ето ваша обязанность следить, чтобы імени государя-императора отдавалось должное почтение! Что же ви?!... — Правда, вибачте, батюшка, — якось неродо сказав поліцій. — Прошу громаду зняти шапки...

